

JAMES A. HARRIS

HUME

Liv och tänkande

ÖVERSÄTTNING

AV JIM JAKOBSSON

fri tanke

INNEHÅLL

<i>Förord</i>	7
<i>Kommentar om texterna</i>	13

INLEDNING: LÄNGTAN EFTER LITTERÄR

BERÖMMELSE	15
Olika sätt att närma sig Humes intellektuella biografi	16
Hume som intellektuell	28
En överblick	38
1. FILOSOFI OCH ALLMÄN LÄRDOM	49
Shaftesbury som motgift mot universitetet	52
Mandeville och Bayle som motgift mot Shaftesbury	65
Hutcheson och den intellektuella scenen i Skottland	78
2. DEN MÄNSKLIGA NATURENS ANATOM	91
Ett fullständigt och helt resonemang: förståndet och passionerna	94
Publicering av en första bok	128
Mellan Mandeville och Hutcheson: artificiella och naturliga dygder	134
3. HUME SOM ESSÄIST	155
Förberedelser för studiet av politik	157
Experiment i Addisons anda	166
Partipolitik ur ett opartiskt perspektiv	178
Ett försök att reducera politik till vetenskap	186
Antik och modern filosofi	197

4. HUME UPPNÅR OBEROENDE	209
Ett rykte i Skottland, och dess konsekvenser	210
Omstöpning av <i>Treatise</i> , bok I	227
Lärdomar av ett jakobitiskt uppror	243
5. TVÅ ÅR PÅ NINEWELLS	258
Omstöpning av <i>Treatise</i> , bok III	260
Politisk ekonomi för en kommersiell värld	274
Filosofisk religion, filosofisk vänskap	297
6. BÖRJAN PÅ EN HISTORIA ÖVER STORBRITANNIEN	313
Kontexter för Hume som historiker	316
Huset Stuarts misstag	333
7. SLUTFÖRANDET AV EN HISTORIA ÖVER ENGLAND	359
Bland de moderata	361
Om Tudormonarkernas despotism	375
Den gamla konstitutionens irrelevans	394
8. PARIS, LONDON, EDINBURGH	414
En skeptiker i sällskap med dogmatiker	416
Wilkes och Amerika	427
Tillbaka till den naturliga religionen	444
EFTERORD: DÖD OCH KARAKTÄR	465
<i>Noter</i>	477
<i>Litteraturförteckning</i>	597
<i>Register</i>	639

en ateist när han inte ansåg sig ha avslöjat något alls om sina personliga religiösa uppfattningar i sina skrifter. Han fick höra att han var sedeslös och undergrävde moralen när han bara trodde sig ha visat ett bättre sätt att förstå den. Ibland fann Hume sådant roande, ibland fann han det djupt stötande. Det visade honom att det filosofiska samtal som han ville ansluta sig till inte redan kunde anses pågå, i väntan på att han skulle ta sin plats i det. Hans uppgift som intellektuell var att bidra till strävan att åstadkomma detta samtal – det samtal som vi kallar upplysningen.⁹⁷

En överblick

Att se Hume som först och främst en intellektuell, och att se filosofin som ett sätt för honom att tänka och skriva snarare än som ett specifikt ämne eller en bestämd lära, är en väg att undvika det dilemma som den intellektuella levnadstecknaren påtvingas av de två vanligaste sätten att närma sig hans litterära karriär. Med detta sätt att läsa Hume är det inte längre nödvändigt att välja mellan å ena sidan 1800-talsbilden, enligt vilken han övergav filosofin för mindre krävande ämnen på grund av en kombination av intellektuell lättja och önskan om en lättköpt typ av berömmelse, och å andra sidan den mer sentida bilden som säger att alla hans skrifter ska ses som fortsättningar på och utvecklingar av det projekt som skisseras i inledningen till hans första bok. Vi kan i stället säga både att Hume aldrig gav upp filosofin och att det inte fanns någon systematik i hans val av de ämnen som filosofiska resonemang skulle tillämpas på. Medan det förvisso är sant att Humes tänkesätt var väsentligen och oföränderligt *filosofiskt*, är det också sant att han var intresserad av många saker och att han inte gjorde något försök att organisera dessa intressen och arrangera dem i en viss ordning. Thomas Reids skrifter, publicerade och opublicerade, bildar tillsammans en organiserad och enhetlig helhet.⁹⁸ Detsamma kan sägas om Adam Smiths verk.⁹⁹ Så som jag läser dem gäller detta inte Humes verk. Därför gör jag i den här boken inget försök att hävda att Hume hade ett system i vilket alla hans böcker har sin plats. Det enda som förenar hans texter, som jag ser det, är den analytiska intelligens som är verksam i var och en av dem. Jag menar också att Hume var villig att ändra sina verk i ljuset av ändrade uppfattningar och ändrade omständigheter. Han ägnade sig inte åt att fylla ut en intellektuell vision under abstraktion från den omgivande världen. Han var mycket känslig för de komplexa förhållandena på sin egen tid och plats, och skrev och korregerade utifrån en önskan att visa hur filosofin kunde belysa några av de djupare problem

som den tid i vilken han levde stod inför. Mitt mål i den här boken är att karaktärisera Humes filosofiska behandling av människans natur, politik, handel, religion och engelsk historia, att placera dem i deras diskursiva och historiska sammanhang och att beskriva – och där så är möjligt förklara – de förändringar han senare gjorde i dem.¹⁰⁰

I kapitel 1 ger jag några förslag på hur man kan förstå Humes intellektuella utveckling från det att han lämnade universitetet 1725 till hans avresa till Frankrike sommaren 1734. Det lilla material vi har tyder på att Hume inte fick ut mycket av sin universitetsutbildning. Om Robert Steuarts föreläsningar under hans sista år gav honom en känsla för den experimentella metodens betydelse i naturfilosofin, var detta antagligen det enda förutom latin och grekiska som han tog med sig när han lämnade Edinburgh. En kort period som juridikstuderande kan ha gett den unge Hume ett intresse för den moderna naturrättslära som just hade börjat få inflytande på den moraliska och politiska filosofins utveckling i Skottland, men Humes intellektuella intressen var redan många och varierande, och en karriär som jurist tycktes honom oförenlig med att följa dessa intressen varthelst de ledde honom. Hans familj tillät honom att ge upp juridiken, och verkar ha gett honom frihet att läsa så vitt och brett han ville. Den första verkligt betydelsefulla händelsen i Humes intellektuella liv kan ha varit kontakten med Shaftesburys *Characteristicks of Men, Manners, Opinions, Times*. Hume köpte eller fick ett exemplar av boken 1726, och hans tidigaste brev ger intryck av att han de närmaste två eller tre åren bemödade sig mycket starkt om att följa Shaftesburys instruktioner om hur smaken och karaktären bör formas. Hume verkar ha gjort sitt bästa för att förvandla sig till ett slags stoiker, om än av ett modernt och kultiverat slag. Experimentet blev inte framgångsrikt. Det bidrog till att framkalla ett fysiskt och psykiskt sammanbrott hösten 1729, och när Hume hade börjat återhämta sig hade han en helt ny syn på sitt intellektuella kall. Han delade inte längre Shaftesburys beundran för antikens moralfilosofi, utan menade att det krävdes en helt ny start i studiet av den mänskliga naturen. Det finns skäl att tro att Mandeville och Bayle var viktiga influenser för Hume när han formulerade detta nya filosofiska projekt. Hume var i rätt sinnesstämning för att reagera entusiastiskt på deras skepsis inför de föreställningar om människans natur som filosofer dittills hade arbetat med, liksom på deras skepsis inför stoicismen, i Mandevilles fall särskilt stoicismen hos Shaftesbury. Kyliga och realistiska beskrivningar av passionernas makt, särskilt stolthetens, kan mycket väl ha varit i hans smak, precis som framställningar av förnuftets vanmakt. Men det är

också rimligt att anta att Hume var i samklang med vad som intellektuellt sett försiggick i Skottland under tidigt 1730-tal. Detta var början på Hutchesons tid som professor i moralfilosofi i Glasgow, och Hutcheson var utan tvivel ett annat stort inflytande på Humes tidiga intellektuella utveckling. Ur spänningen mellan Mandeville och Bayle å ena sidan och Hutcheson å den andra utvecklades viktiga aspekter av den filosofiska analys av människans natur som Hume skulle lägga fram i sin första bok.

Hume reste till Frankrike sommaren 1734 och stannade där i tre år. Vi vet nästan ingenting om denna period av hans liv, annat än att han vid dess slut hade en fullständig version av bok I och II av *A Treatise of Human Nature*. Vad han läste medan han skrev sin *Treatise*, och hur hans idéer utvecklades, kan vi bara gissa. I kapitel 2 fokuserar jag på att relatera huvudargumenten i *Treatise* till de texter som med säkerhet kan antas ha varit viktiga för Hume när han utarbetade sin teori om den mänskliga naturen. Bok I och II av *Treatise* måste läsas som en fristående helhet – eller för att använda en formulering av Hume i det »tillkännagivande« som inleder *Treatise*, »ett fullständigt och helt resonemang«. I bok I ledde en skeptisk undersökning av den mänskliga rationalitetens natur till en ny förklaring av hur övertygelser bildas och regleras genom erfarenheten. Humes skepticism, så som jag presenterar den, utvecklades ur ett långvarigt intresse för Bayle, men också ur en känsla av de förödande konsekvenserna av Berkeleys anti-abstraktionism för konventionella filosofiska modeller av förnuftsformågan. Humes rekonstruktion av förnuftet, så som jag presenterar den, utvecklades ur hans av Berkeley inspirerade insikt att Locke inte hade förmått förklara exakt hur erfarenheten kan användas som grund för icke-demonstrativa resonemang om empiriska faktafrågor. Mycket av det material som Hume använde i sin nya redogörelse för probabilistiska, kausala resonemang var hämtat från Malebranche. Hume delade inte Malebranches intresse för tänkandets fysiologiska underlag eller hans fixering vid människans tendens till misstag efter syndafallet. Däremot höll han med Malebranche om förnuftets oförmåga att styra passionerna. För Hume, om än inte för Malebranche, innebar detta att det behövdes en förklaring av hur passionerna förmår styra sig själva. Bok II av *Treatise* gav en sådan förklaring, med avgörande bruk av analysen av stolthet eller »självuppskattning« i Mandevilles *Fable of the Bees*. När publiceringen av bok I och II var på gång återvände Hume till Skottland och till seriöst arbete med bok III, »Om moralen«. Jag använder Humes korrespondens med Hutcheson år 1740 som grund för en gissning om tillkomsten av bok III, i det att jag argumenterar för att del 2 och 3 troligen skrevs före del

1, och att skillnaden mellan artificiella och naturliga dygder utgör kärnan i Humes moralfilosofi. Mot slutet av kapitel 2 tar jag upp frågan om vad Hume kunde ha försökt sig på i de aldrig skrivna böcker om estetik och politik som var tänkta att ingå i *Treatise*. Jag föreslår att »Om estetiken« kunde ha haft en liknande relation till Hutchesons arbete om skönhets-sinnet som »Om moralen« hade till hans arbete om det moraliska sinnet; och att Hume i »Om politiken« kunde ha försökt sig på den hypotetiska historia över det civiliserade samhället som senare skulle utforskas av skotska samtida som Smith, Ferguson och Millar.

Även under arbetet med *Treatise* fortsatte Hume att läsa vitt och brett, i klassikerna liksom i modern politisk aritmetik och politisk ekonomi. Jag inleder kapitel 3 med en bedömning av vad Humes tidiga minnesnoteringar (de så kallade »Early Memoranda«) säger oss om Humes intellektuella intressen omkring den tid när bok III av *Treatise* färdigställdes. Vid denna tidpunkt hade Hume redan börjat skriva essäer, och i resten av kapitlet behandlar jag Humes insatser som essäist i de samlingar av *Essays, Moral and Political* som publicerades 1741 och 1742. I tillkännagivandet för volymen från 1741 sade Hume att var och en av hans essäer bör betraktas »som ett verk för sig«, och det är sant att det inte går att ge någon enhetlig och systematisk redogörelse för dessa två essäsamlingar som helhet. Jag undersöker dem ur fyra olika perspektiv. Först fokuserar jag på de essäer där Hume uppenbarligen har Addison som förebild, och gör gällande att de inte låter oss förstå särskilt mycket om Humes ambitioner som essäeförfattare. Många av dem ströks i senare utgåvor. Humes essäer om brittisk partipolitik säger oss enligt min mening mer om vad han ville göra med essäformatet. De lyckades kasta nytt ljus över de tvister mellan olika fraktioner som under tidigt 1740-tal måste ha varit mycket välbekanta för Humes läsare. Alla som skrev om politik eftersträvade »opartiskhet«, men Hume uppnår ett perspektiv på den politiska debatten som gör det svårt att karaktärisera hans argument i partipolitiska termer. Även om dessa essäer i hög grad är knutna till sin tid, finns det ofta antydningar om en underliggande politisk filosofi, och jag försöker ge en schematisk karaktärisering av vad essäerna visar om Humes idé om den form som en »politisk vetenskap« bör ha. Jag hävdar att utgångspunkten för en filosofisk analys av politiken för Hume, liksom för många brittiska författare under 1700-talets första hälft, var James Harrington. Harringtons teori om egendom som grundvalen för makt och auktoritet behövde emellertid justeras på flera viktiga sätt om den skulle ge utrymme för »opinionens« betydelse i politiken och om den skulle ta hänsyn till den politiska bety-

delsen av en snabbt växande internationell handel. Slutligen undersöker jag de mer omfattande historiska förklaringar av kulturella fenomen som Hume försöker ge i essäerna »Of Eloquence« och »Of the Rise and Progress of the Arts and Sciences«, liksom det implicita argumentet i de fyra essäer där Hume »personifierar« företrädare för den antika filosofins stora skolor. Jag gör gällande att de sistnämnda kan förstås som en förklaring och motivering av den rent »anatomiska« filosofiska metoden i *Treatise. Essays, Moral and Political* nådde en bredare publik än *Treatise*, och deras framgång kan mycket väl ha föranlett Hume att ompröva frågan om hur filosofi bör skrivas under moderna förhållanden.

I början av kapitel 4 finner vi Hume i familjehemmet i Chirnside, där han arbetar med sin grekiska, fortsätter att läsa det ena och det andra, men såvitt vi vet utan att skriva något avsett att publiceras. Vid något tillfälle i början av 1740-talet övergav Hume projektet *Treatise*. Det verkar ha tagit honom tid att bestämma vad han skulle göra därefter. Hans första steg var att försöka säkra någon form av betald anställning. Han funderade först på att arbeta som privatlärare, men lät sedan våren 1745 sitt namn läggas fram som kandidat till den snart lediga professuren i moralfilosofi i Edinburgh. Han var inte en särskilt sannolik kandidat och fick heller inte tjänsten, synbarligen till sin egen lättnad. Denna »Edinburgh-affär« föranledde en kort pamflett som försvarade Humes *Treatise* och klargjorde karaktären av dess skepticism. Detta verkar ha sporrat Hume till en fullständig omarbetning av bok I av *Treatise*, som jag därefter övergår till. *Philosophical Essays concerning Human Understanding* verkar ha inletts under tiden 1745–6, när Hume var informator och följeslagare till den vansinnige markisen av Annandale. Verket måste ha varit nästan klart innan Hume inledde en tjänst hos general James St Clair, under två år som tillbringades mestadels utomlands. Hume menade att *Philosophical Essays* var uttryck för en förändring av »formen« i hans sätt att närma sig människans förstånd, men inte i »innehållet«. Det finns ingen anledning att invända mot denna bedömning, även om det också är sant att Hume utökade »innehållet« genom att utveckla implikationerna av sin skeptiska syn på förståndet för den religiösa övertygelsens rationella grundvalar. Förändringen i »formen« var dramatisk. Den tyder på en omprövning från Humes sida i fråga om publikens förväntningar och om hur det som förblev en radikal och omstörtande analys av den mänskliga kunskapens fundamentala principer skulle kunna uppfylla dessa förväntningar. Därefter diskuterar jag en annan del av projektet att omarbeta *Treatise*, tre nya essäer om politisk skyldighet skrivna i kölvattnet av det jakobitiska

upproret 1745–6. Två av dessa essäer (»Of Passive Obedience« och »Of the Original Contract«) publicerades 1748, men den tredje (»Of the Protestant Succession«) framstod som så kontroversiell att den hölls tillbaka, för att publiceras 1752 i *Political Discourses*. Dessa essäer byggde på behandlingen av lojalitet i del 2 av bok III i *Treatise*, och klargjorde dess konsekvenser för briter vid 1700-talets mitt. Samtidigt gav de ytterligare skärpa åt Humes uppfattning om hur politiken skulle göras till föremål för filosofisk behandling.

Mycket tack vare sin tid som sekreterare åt St Clair kunde Hume 1749 anse sig ha uppnått ett visst mått av ekonomiskt oberoende. De närmaste två åren brydde han sig inte längre om att bli »etablerad i någon viss levnadsbana«, som han hade uttryckt det i ett brev till Kames två år tidigare. Efter att ha återvänt till Chirnside på nytt levde han till fullo en intellektuellt liv och skrev på mycket kort tid enormt mycket om ett brett spektrum av ämnen. Mellan våren 1749 och sommaren 1751 avslutade han *An Enquiry concerning the Principles of Morals* och *Political Discourses*. Han färdigställde också ett utkast till *Dialogues concerning Natural Religion*. Det finns skäl att tro att han dessutom skrev »The Natural History of Religion«, »Of Tragedy«, en ny version av redogörelsen för passionerna i bok II av *Treatise* och vad som kan ha varit en omformulering av redogörelsen för våra idéer om tid och rum i bok I av *Treatise*. Jag inleder kapitel 5 med en tolkning av *Enquiry* som betonar både den kompromisslösa karaktären av den moralfilosofi den innehåller och dess fokus på frågan om litterär stil. Jag går sedan vidare till *Political Discourses*. Jag sätter in Humes politiska ekonomi i dess samtidskontext, för att förstå exakt vad Humes avsikter kan ha varit i den enda text som han i »My Own Life« var beredd att erkänna som en omedelbar och betydande framgång. Återigen är stilen – det sätt på vilket Hume behandlade en rad frågor som var centrala för den befintliga litteraturen om handel – avgörande för att förstå vad Hume sysslade med här. Mycket ofta i *Political Discourses* är kärnargumentet i en essä inte Humes egen uppfinning. Hans mål var vanligen att väcka frågor och stimulera till förnyad eftertanke, inte att slutgiltigt etablera ett teoretiskt postulat. Det var betydelsefullt att han *inte* utarbetade en systematisk teori om handel, så som Cantillon, Steuart och Smith hade gjort. Hans avsikt tycks ha varit att göra handel till ett ämne för reflektion och samtal bland dem som inte själva hade något direkt intresse i någon av dess grenar. I det sista avsnittet av kapitlet hävdar jag att det åtminstone är möjligt att Hume skrev »The Natural History of Religion« under denna period, tillsammans med det mesta andra som 1757 skulle

publiceras som *Four Dissertations*. Men mitt främsta syfte är att presentera en preliminär tolkning av *Dialogues concerning Natural Religion*. Jag hävdar att detta verk kan läsas som en framställning av en idealiserad intellektuell gemenskap, en skildring av den typ av filosofisk diskussion som Hume ville tro var möjlig på hans tid och plats. I en del av hans korrespondens med andra filosofiskt lagda intellektuella – däribland Robert Wallace, George Campbell, Thomas Reid och Richard Price – ser jag ett stöd för hur viktigt det var för Hume med filosofisk vänskap, något han menade var möjligt även mellan människor som var djupt oeniga i spekulativa frågor, i synnerhet spekulativa religiösa frågor.

År 1751 lämnade Hume till sist familjehemmet och slog sig ned i Edinburgh tillsammans med sin syster. Hans första steg var att ge ut en samling av alla sina skrifter, bortsett från *Treatise* och en handfull av hans mer uppenbart addisonska essäer, med titeln *Essays and Treatises on Several Subjects*. Efter att ha misslyckats med att få en annan universitetsprofessur som han förmodligen inte var särskilt intresserad av, denna gång i Glasgow, utsågs han till föreståndare för Advocates' Library, advokatsamfundets bibliotek i Edinburgh, och i september 1752 hade han inlett arbetet med den första volymen av *The History of Great Britain*. I första halvan av kapitel 6 skissar jag den historiografiska kontexten för Humes historiska författarskap. En mycket viktig referenspunkt för Hume som historiker var utan tvivel Rapins *Histoire d'Angleterre* och dess modernisering av den whigberättelse som hade dominerat engelsk historieforskning sedan den »ärorika revolutionen« 1688. Men Hume verkar ha varit än mer imponerad av de nya utvecklingar i whighistoria som föranleddes av Bolingbrokes anpassning av Rapins berättelse för torysyften. Walpoles propagandister svarade med att anpassa tories historieskrivning till whigsyften, och Humes politiska essäer från 1740-talet tyder på att även han menade att whigs grundläggande syfte att rättfärdiga revolutionen 1688 tjänades bäst genom att skiljas från den gängse historien om hur Englands gamla konstitution hade räddats från de stuartska tyrannernas illasinnade planer. Jag diskuterar också den revolution i historisk stil som Hume ville åstadkomma. I kapitlets andra hälft övergår jag till en redogörelse för de argumentativa huvudlinjer som Hume använder sig av i de två volymerna av *The History of Great Britain*, publicerade 1754 och 1757. Jag hävdar att det för att förstå *The History of Great Britain* är väsentligt att läsa verket som en helhet. Enligt Humes tolkning av 1600-talets brittiska historia uppnåddes nämligen ingenting genom inbördeskriget. Det fundamentala konstitutionella problem som hade orsakat inbördeskriget – obalansen

mellan kronans verkliga makt och Jakob I:s och Karl I:s uppfattning om de kungliga befogenheternas grund och omfattning – var inte löst vid tiden för restaurationen. Årorika revolutionen så som Hume beskriver den var på sätt och vis en lösning, men en som mycket väl kunde ha uteblivit. Revolutionen var inte oundviklig, och konstitutionen efter 1688, som Hume avslutade sin *History* med att hävda, representerade en komplicerad och bräcklig balans. Men *The History of Great Britain* rymde mer än denna filosofiska analys av den grundläggande dynamiken i den senaste tidens politiska historia. Humes uppfattning om den riktiga historiska stilen fick honom att balansera en strävan till opartiskhet med en önskan att känslomässigt engagera läsaren i historiens offer och deras öden, stora såväl som små. Han ville att hans *History of Great Britain* skulle vara både filosofisk och »intressant«.

Efter att först ha avsett att föra sin berättelse fram till George I:s tron-tillträde bestämde sig Hume i stället för att gå bakåt, till Tudorperioden, då de krafter som var ansvariga för 1600-talets katastrofer hade inlett sitt nedbrytande arbete. Eftersom det inte hade funnits något sådant som Storbritannien före personalunionen 1603, krävde detta att titeln ändrades. Hume skrev nu *Englands* historia. Denna är det främsta ämnet i kapitel 7. Men innan jag behandlar Humes redogörelser för Tudorperioden och medeltiden beskriver jag hur den ortodoxt kalvinistiska »folkliga« falangen av skotska kyrkan försökte åtala först Hume för hädelse 1755–6 och därefter även hans vän, dramatikern John Home, år 1757. Jag gör gällande att det var dessa händelser som fick Hume att publicera »The Natural History of Religion«. Detta verk kan alltså ses som ett implicit angrepp inte bara på katolsk, judisk och muslimsk »vidskepelse« utan också på intolerant fundamentalism bland skotska kalvinister. Jag går sedan vidare till *History of England, Under the House of Tudor*, inledd i början av 1757 och publicerad våren 1759. Detta verk bekräftade den uppfattning som fanns uttryckt i både de politiska essäerna och *The History of Great Britain*, att Tudors England var en mer eller mindre absolut monarki från början till slut. Elisabets regeringstid, som tog upp hela den andra volymen, var med andra ord inte den guldålder av frihet som skildrades i gängse whighistoria. Tories och Walpoletrogna whigs hade gjort rätt i att tona ned den påstådda kontrasten mellan den siste monarken av huset Tudor och den förste av huset Stuart. Men samtidigt som han argumenterade för detta försökte Hume skilja argumentet från dess toryrötter, tydligast i sin behandling av den fortfarande problematiska frågan om Maria Stuart. Och han var helt opartisk i sitt fördömande av de fasor som både katolska

och protestantiska monarker hemsökte England med i reformationens efterdyningar. Henrik VII:s egendomslagstiftning, och den förskjutning av maktbalansen från adeln till underhuset som den innebar, var kanske i en mening ursprunget till revolutionen 1688, men den väg som ledde från Henrik VII till Vilhelm av Oranien och Maria gick genom ett snår av historiska tillfälligheter, ironier och oavsiktliga konsekvenser. Det sista avsnittet i kapitel 6 behandlar *The History of England, From the Invasion of Julius Caesar to the Accession of Henry VII*, skriven på två år mellan 1759 och 1761. Detta var Humes slutförande av sitt raserande av whighistorien, en redogörelse för medeltiden som i hög grad vilade på Cartes och Bradys toryhistorier, med syfte att visa att vad som än kan ha varit sanningen om England före normandernas tid, så förändrade den normandiska erövringen och införandet av feodalismen allt så radikalt att det helt enkelt inte var någon poäng att åberopa anglosaxarnas medfödda friheter. År 1762 samlade Hume alla sina historiska texter under titeln *The History of England, From the Invasion of Julius Caesar to the Revolution in 1688*. Bokens övergripande resonemang var att det egentligen inte fanns något sådant som den engelska konstitutionen. I stället hade det funnits en rad helt olika konstitutioner, som var och en hade förändrats och muterats till nästa. Det fanns därför inget privilegierat historiskt ögonblick i förhållande till vilket samtiden kunde mätas och antingen hyllas eller befinnas bristfällig. Historien kunde inte längre vara ett vapen som politiska partier använde mot varandra.

The History of England gjorde Hume rik. Den gjorde honom också osäker på vad han skulle göra därefter. Hans förläggare ville att han skulle återvända till den ursprungliga planen att gå framåt från 1688 till början av 1700-talet. Det fanns också en idé om att skriva en historia över den kristna kyrkan. Hume erkände sig vara föga hågad för de kontroverser som båda dessa projekt säkerligen skulle dra in honom i, och accepterade i stället ett erbjudande från den brittiske ambassadören i Paris, earlen av Hertford, om att bli dennes sekreterare. Humes tid i Paris mellan september 1763 och januari 1766 är mitt första ämne i kapitel 8. Hume lärde känna många av den franska upplysningens största gestalter, men det fick honom inte att skriva något nytt. De fåtaliga uppgifter som finns bevarade tyder på att han inte kände sig helt bekväm bland *les philosophes*, vilket kanske var anledningen till att han lämnade Paris i sällskap med Jean-Jacques Rousseau, för att hjälpa denne att skaffa sig en fristad och en kunglig pension i England. Som man kunde ha förutsett förlöpte relationen till Rousseau inte smidigt, och vänskapen bröts under högst offentliga

former. Därefter skildrar jag de två år som Hume sedan tillbringade i London, först som biträdande minister vid Northern Department under earlen av Hertfords bror. Hume bevittnade Wilkes-anhängarnas upplopp år 1768, och förstahandsupplevelserna av Londonmobben föranledde ytterligare reflektioner över de faror det innebär när rätt konstitutionell balans mellan frihet och auktoritet inte uppnås. En kritisk syn på hur den brittiska politiken utvecklades under 1700-talets andra hälft blev än mer pessimistisk genom den konflikt med de tretton amerikanska kolonierna som var under uppsegling. I augusti 1769 återvände Hume till Edinburgh för gott. Det sista avsnittet av kapitel 8 beskriver hans sista år. James Beatties angrepp på honom i *Essay on Truth* fann Hume snarast roande. Han kunde avfärda James Macphersons Ossiandikter som förfälskningar utan Johnsons moraliska upprördhet. Han befann sig hemma, bland vänner, och han var förvissad om den skotska litterära kulturens allmänna överlägsenhet över den engelska. Vid slutet av sitt liv återvände Hume till *Dialogues concerning Natural Religion* och finputsade sitt argument för tesen att skillnaden mellan teism och ateism är »rent verbal«. Ända fram till slutet var han också upptagen av det ändlösa projekt som hela tiden hade sysselsatt honom även i Paris och London, nämligen att fullkomna och förbättra sina *Essays and Treatises* och *History of England*.

Mot slutet av »My Own Life« skrev Hume att han såg »många tecken på att mitt litterära anseende äntligen stiger och får större glans«. ¹⁰¹ Historien om hans skrifter, så som han berättade den, hade fram tills nu varit en historia om ständiga misslyckanden och besvikelser. Endast ett av hans verk, *Political Discourses*, hade varit framgångsrikt när det först publicerades. Resten hade antingen förbisetts och försummats eller mötts av högljutt klander, ogillande och till och med avsky. Men så som framgår av den andra historia som berättas i »My Own Life« – historien om Humes utveckling från fattigdom till välstånd – var denna berättelse om försummelse och missuppfattning ganska överdriven. Inte ens hans *Treatise* var den katastrof som Hume hävdade i »My Own Life«. Flertalet av hans böcker fick ett mottagande som de flesta av samtidens författare bara kunde drömma om. Hume lästes av alla, diskuterades livligt av många av tidens största författare och beundrades vanligen även av dem som inte höll med honom. I detta avseende har »My Own Life« ibland tagits på alltför stort allvar. ¹⁰² Det har bidragit till att skapa den nästan helt vilseledande bilden av Hume som ett under lång tid lidande offer för intolerans, förvägrad den framgång han förtjänade av ett förtryckande och

trångsynt religiöst och politiskt etablissemang. Men i ett annat avseende har »My Own Life« vanligen inte tagits på tillräckligt stort allvar. Humes framställning av sig själv som först och främst en intellektuell är nyckeln till att förstå hans karriär som författare. Därmed inte sagt att han efter att ha gett upp *Treatise* greps av en vanhedrande längtan efter framgång till varje pris, så som hans kritiker under 1800-talet hävdade. I »My Own Life« porträtterade Hume sig själv som en intellektuell av en viss typ, med sin egen formulering »oberoende både av maktförhållanden och intressen i samtiden, och av de populära fördomarna«. ¹⁰³ Han distanserade sig från allt sådant och odlade sina många intressen från en ståndpunkt som befann sig ett steg bortom vardagen, inriktad på att upptäcka de allmänna principer som är verksamma under enskildheterna och förvirringen på ytan – och inriktad också på att beskriva dessa principer på en så elegant och korrekt prosa som det var möjligt för honom att utforma.